

SORIN LIVIU DAMEAN

**DIPLOMAȚI ENGLEZI
ÎN
ROMÂNIA**

1866-1880

Ediția a II-a

**Editura Universitaria Craiova
2020**

Referenți științifici:
Prof.univ.dr. Corneliu Mihail Lungu
Conf.univ.dr. Tudor Rățoi

Copyright © 2020 Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DAMEAN, SORIN LIVIU

Diplomați englezi în România / Sorin Liviu Damean. - Craiova :
Universitaria, 2020

2 vol.

ISBN 978-606-14-1638-7

Vol. 1 : 1866-1880. - 2020. - Conține bibliografie. -
ISBN 978-606-14-1641-7

34

© 2020 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

INTRODUCERE

Diplomația și relațiile internaționale sunt domenii care au suscitat și suscită un interes aparte la nivelul istoricilor, fiind capabile să ne ofere noi surprize prin studiul, analiza și interpretarea documentelor diplomatice, surse documentare care, deși de primă importanță, sunt totuși insuficient exploatate.

Volumul de față își propune să ofere o imagine de ansamblu asupra societății românești, în special din perspectiva percepției consulilor englezi acreditați la București în perioada 1866-1880. Rapoartele diplomaților englezi, ce se regăsesc în colecția de Microfilme, Fond Anglia, de la Arhivele Naționale Istorice Centrale din București, vizau probleme politice, comerciale și consulare. Prin intermediul lor reușim să surprindem aspecte ale vieții politice și sociale românești, contactele cu diferite personalități ale vremii, îndeosebi cu Principele Carol I al României, potențialul economic și rolul României în calitate de factor de echilibru și stabilitate în Balcani. De asemenea, putem constata, prin instrucțiunile trimise de Foreign Office reprezentanților lor de la București, care era poziția și politica externă promovată de diplomația britanică față de România, față de „chestiunea orientală”, față de menținerea echilibrului în zonă. Aceste documente diplomatice reprezintă o sursă prețioasă de informații și pot completa imaginea asupra evoluției României în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a modului în care era receptată de străini.

Evoluția relațiilor româno-britanice în secolul al XIX-lea și începutul secolului următor, până la Primul Război Mondial, a fost abordată în istoriografia română și străină doar pe anumite segmente sau colateral, în măsura în care problema constituirii statului român modern s-a intersectat cu „chestiunea orientală” sau interesele economice engleze în sud-estul Europei. O primă abordare istoriografică a contactelor politico-diplomatice și culturale între Anglia și România

aparține istoricului **Nicolae Iorga**, care publica în 1917 o *Istorie a relațiilor româno-engleze*. Având în vedere anul publicării, opera lui Nicolae Iorga reprezenta doar un început. Ulterior, **George Moroianu**, diplomat de carieră, avea să publice o lucrare intitulată *Legăturile noastre cu Anglia*, apărută la Cluj, în 1923, care analizează în mod special ecoul pe care l-au avut în Marea Britanie luptele românilor din Transilvania, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, împotriva politicii autorităților de la Budapesta, de deznaționalizare și maghiarizare forțată, precum și acțiunile de solidaritate ale unor oameni politici, de stat și intelectuali britanici.

Un alt segment al relațiilor româno-engleze avea să fie cercetat de istoricul militar **Radu R. Rosetti** în lucrarea intitulată: *Relații anglo-române în perioada războiului din 1877-1878*, publicată în 1928. Abia în 1967, din inițiativa diplomatului Mircea Malița aveau să se publice două volume scrise de un colectiv de autori și consacrate *Reprezentanțelor diplomatice ale României*, studiul despre reprezentanța diplomatică de la Londra fiind semnat de **Venera Teodorescu**. Mult mai târziu, aveau să apară două lucrări de referință în domeniul tematic amintit: lucrarea semnată de **Beatrice Marinescu** și intitulată *Romanian-British Political Relations, 1848-1877*, București, 1983, o lucrare bazată pe documente diplomatice din colecția de Microfilme a Arhivelor Naționale, precum și cea semnată de **Paul Cernovodeanu**, cu titlul *Relațiile comerciale româno-engleze în contextul politicii orientale a Marii Britanii (1803-1878)*, apărută la Cluj-Napoca, în 1986, autorul consultând o varietate de lucrări de specialitate, dar și documente de la Foreign Office.

Tot în această perioadă apar și o serie de studii și articole în reviste de specialitate consacrate relațiilor româno-engleze: **Beatrice Marinescu**, *Great Britain and the Recognition of Romania's State Independence (1880)*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, tome XV, nr. 1, Bucharest, 1976, p. 71-79; **Beatrice Marinescu, Valeriu Stan**, *Anglia și*

Convenția comercială româno-engleză din 1880, în „Revista de Istorie”, tom 38, nr. 1, București, 1985, p. 30-42; **Paul Cernovodeanu**, *Anglo-Romanian Trade Relations between 1878-1900*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, tome XXIX, nr. 3-4, Bucharest, 1989, p. 251-273; **Dan A. Lăzărescu**, *Sir William Arthur White, le premiere ministre plenipotentiaire de la Grande Bretagne a Bucharest (1880-1885) et ses observations sur les roumains*, în „Revue Roumaine d’Histoire”, tome XIX, nr. 1, Bucharest, 1980, p. 653-668; **Dumitru P. Ionescu**, *Atitudinea Angliei față de independența României*, în „Studii și Materiale de Istorie Modernă”, vol. III, 1963, p. 83-109.

Demn de semnalat este și volumul *Anglo-Romanian Relations after 1821*, apărut la Iași, în 1983, unde sunt reunite studiile unor istorici români și britanici. Așa cum se poate observa, perioada de după Congresul de Berlin și până la Primul Război Mondial rămăsese necercetată. Nici documentele diplomatice engleze nu au fost publicate, decât cele privind perioada 1856-1859, în *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. IV, București, 1984, după cum anumite documente au fost publicate în *Independența României. Documente*, vol. II, partea a I-a, vol. IV, București, 1977-1978 sau *Independența României în conștiința europeană*, București, 1997 (volum publicat de **Corneliu Mihail Lungu**).

Preocupările legate de evoluția relațiilor româno-britanice după 1878 au fost continuate de **Andrei Alexandru Căpușan**: *Evoluția relațiilor româno-britanice*, vol. I (1876-1880), vol. II (1880-1886), București, 2003-2006, și, apoi, de Ileana Bulz cu studiile: *Recunoașterea Independenței României și stabilirea relațiilor diplomatice anglo-române (1878-1880)*, în lucrarea *Diplomație și diplomați români*, I, Focșani, 2001, p. 56-69 și *Relațiile anglo-române între anii 1880-1914*, în *Diplomație și diplomați români*, II, Focșani, 2002, 99-145, în fine lucrarea *Anglia, România și sud-estul Europei (1878-1914)*, București, 2003, toate bazate și pe documentele diplomatice britanice.

În ceea ce privește istoriografia străină, deși nu au fost analizate în mod special relațiile româno-britanice, există o multitudine de lucrări ce tratează despre Anglia și „chestiunea orientală” sau poziția acesteia față de sud-estul european. Amintim aici pe M.S. Anderson, *The Eastern Question, 1774-1923. A Study in International Relations*, London, 1966 ; W.N. Medlicot, *The Congress of Berlin and after. A Diplomatic History of the Near East Settlement, 1878-1880*, London, 1938; Idem, *Bismarck, Gladstone and the Concert of Europe*, London, 1956; R.W. Setton Watson, *Disraeli, Gladstone and the Eastern Question. A Study in Diplomacy and Party Politics*, London, 1935 sau colecția de documente *Private Papers of British Diplomats, 1782-1900*, London, 1985.

Dacă asupra evoluției relațiilor româno-britanice s-au publicat, așa cum am constatat, câteva lucrări, rapoartele diplomatice engleze de la București din perioada 1866-1880 au fost puțin consultate, iar cea mai mare parte dintre ele sunt încă inedite.

Perioada aflată în atenția noastră este marcată, la limita sa cronologică inferioară, de recunoașterea noului regim monarhic constituțional instalat în România în luna mai 1866, de către reprezentanții diplomați acreditați la București, iar la limita superioară de recunoașterea independenței de stat a României prin acreditarea unui ministru plenipotențiar și trimis extraordinar la Londra (**Nicolae Calimachi-Catargi**) și, respectiv București (**William Arthur White**), precum și prin ridicarea consulatelor la rangul superior delegații.

Din parcurgerea rapoartelor diplomatice selectate până acum, am putut identifica numeroase aspecte menite a clarifica poziția oarecum rezervată a diplomației britanice față de veleitățile de independență ale românilor, dificultățile de adaptare a societății românești la noul regim monarhic constituțional și mecanismul parlamentar, așa cum erau ele surprinse de diplomații englezi acreditați la București. Cel care avea să cunoască destul de bine realitățile societății românești, avea să fie consulul englez la București, **John Green**, care a

îndeplinit această funcție o lungă perioadă de timp, aproape două decenii (între 1859 și 1874). Acestuia, avea să-i succedă la Consulatul de la București: **Hussey Crespigny Vivian** (1874-1876), colonelul **Charles Edward Mansfield** (1876-1878) și **William Arthur White** (1878-1886).

Pentru a înțelege mai bine perioada și atmosfera epocii la care fac referire documentele diplomatice engleze din volumul de față, considerăm necesară o scurtă trecere în revistă a celor mai importante aspecte de ordin politico-diplomatic.

La 11/23 februarie 1866, în urma unei „conspirații” politico-militare bine organizate, Alexandru Ioan I era constrâns să semneze actul de abdicare. La un astfel de deznodământ concuraseră o serie de factori *interni*, printre care amintim: instituirea domniei personale prin lovitură de stat de la 2 mai 1864 și diminuarea atribuțiilor Parlamentului, instabilitatea guvernamentală, îngrădirea libertății presei și instituirea cenzurii, îndepărtarea Domnitorului de colaboratorii săi, starea financiară mai mult decât precară, rolul nefast al camarilei. Pe de altă parte, nu pot fi ignorați nici factorii *externi*, Puterile garante și Curtea suzerană privind cu îngrijorare crescândă acțiunile și demersurile diplomatice ale lui Cuza, socotite un real pericol pentru „ordinea europeană”, înseși relațiile cu Franța, principala susținătoare a Domnului român, cunoscând o tot mai pronunțată răceală.

După consumarea loviturii de stat de la 11/23 februarie 1866, s-a instituit imediat o Locotenență Domnească alcătuită din Nicolae Golescu, Lascăr Catargiu (care nu se afla în București, fiind înlocuit de D. A. Sturdza) și colonelul Nicolae Haralambie, care își va asuma sarcina numirii unui Guvern provizoriu sub președinția lui Ion Ghica. Prima măsură adoptată de noul Cabinet avea să fie convocarea Adunării Deputaților și a Senatului în ședință extraordinară pentru a lua act de abdicarea Domnitorului. Cu acest prilej, primul ministru recomanda candidatura Contelui de Flandra la Tronul

Principatelor Unite, sub numele de Filip I, propunerea primită în unanimitate¹.

Față de acțiunea de la 11/23 februarie 1866, Puterile garante nu au ezitat să reacționeze, lovitura de stat fiind considerată o gravă încălcare a Tratatului de la Paris din 1856 și a Convenției din august 1858. Prin urmare, au fost transmise consulilor de la București instrucțiuni identice pentru a nu întreține relații directe cu autoritățile locale și de a recomanda acestora din urmă menținerea ordinii și de a se abține de la orice acțiune care ar putea prejudicia deciziile Conferinței de la Paris². Recunoașterea noii stări de lucruri ar fi reprezentat – în opinia cercurilor diplomatice europene – un pas important spre proclamarea imediată a independenței României și, totodată, ar fi provocat profunde tulburări în sud-estul Europei, inclusiv declanșarea unui conflict general. De altfel, consulul englez la București avertiza Foreign Office-ul că, în eventualitatea în care Marile Puteri ar respinge ideea Prințului străin, Guvernul provizoriu va proclama independența³.

Fără a lua în considerație deciziile reprezentanților Puterilor garante și încercând să evite eventuale *înțelegeri secrete* la nivelul diplomației europene pe seama Principatelor, autoritățile române, după refuzul oficial al Contelui Filip de Flandra și în urma tatonării cercurilor diplomatice de la Paris, supun unui *plebiscit* candidatura Prințului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen la Tronul României⁴. Organizarea plebiscitului avea să determine, însă, declanșarea unei manifestații separatiste la Iași (3/15 aprilie 1866) în frunte cu Nicolae Rosetti-Roznovanu, Constantin Moruzi (supus rus), Teodor Boldur-Lățescu, N. Ceaur-Aslan și Mitropolitul Calinic Miclescu. Detalii asupra acestei mișcări separatiste ne oferă consulul englez de la București, pe baza informațiilor primite

¹ Vezi documentul nr. 1.

² Doc. nr. 2.

³ Doc. nr. 3.

⁴ Doc. nr. 4.

de la omologul său de la Iași, evidențiind, totodată, amestecul Guvernului rus în susținerea separatiștilor⁵.

Odată cu promulgarea Constituției la 1 iulie 1866, cel mai important obiectiv al autorităților de la București va fi acela de a dobândi recunoașterea noii domnii de către Curtea suzerană și Puterile garante. Tratatul nu avea să fie deloc ușoare, dacă avem în vedere avertismentele repetate ale diplomației otomane cu intervenția armată, poziție susținută de Austria și Rusia.

Cât privește diplomația britanică, susținătoare a integrității Imperiului Otoman, va adopta și ea o atitudine avantajoasă cauzei românești, secondând politica Guvernului de la Paris. Această colaborare anglo-franceză își avea explicația în soluționarea problemei Canalului de Suez⁶ și în interesul comun de a stopa o intervenție unilaterală în Orient a Rusiei. Prin urmare, secretarul de stat britanic pentru Afaceri Externe, Lordul Clarendon, avea să avertizeze Poarta că o intervenție armată în Principate, fără consimțământul tuturor Puterilor garante, reprezenta o violare flagrantă a Tratatului din 1856. Ca atare, Guvernul englez nu poate să susțină punctul de vedere otoman.

Instrucțiunile de aceeași natură erau transmise ambasadorului britanic la Constantinopol, Lordul Lyons, care se va alătura colegului său francez în recomandările referitoare la necesitatea recunoașterii lui Carol I de către Sultan⁷.

⁵ Doc. nr. 5, 12.

⁶ După o opoziție de 12 ani, Guvernul britanic va accepta să convingă Poarta să acorde asentimentul său la concesionarea construirii Canalului de Suez unei companii franceze. În schimb, Cabinetul de la Paris își luase angajamentul de a nu exercita decât un control financiar asupra antreprizei; vezi în acest sens Pierre Renouvin, *Histoire des relations internationales*, tome cinquième, *Le XIXème siècle. I. De 1815 à 1871. L'Europe des nationalités et l'éveil de nouveaux mondes*, Paris, Librairie Hachette, 1954, p. 333.

⁷ W. E. Mosse, *England, Russia and the Rumanian Revolution of 1866*, în "The Slavonic and East European Review", vol. XXXIX, N° 92, December,

Preocupările privind „chestiunea română” aveau să se reflecte și la nivelul opiniei publice europene, atât presa pariziană, cât și cea londoneză exprimându-se într-un sens favorabil⁸.

Întrucât trupele otomane de la Rusciuc își sporiseră efectivul și păreau hotărâte să treacă Dunărea, Carol I inspectează în mod regulat unitățile sale militare. El avea să declare consulului englez la București, John Green, că în eventualitatea unei invazii turcești, va prelua conducerea armatei și va rezista în fruntea trupelor sale „până la capăt”⁹.

Izbucnirea conflictului austro-prusian și înfrângerea rapidă a Austriei (11/23 august 1866) aveau să determine Poarta să-și reconsidere poziția față de Principate. După îndelungate tratative, emisarul român la Constantinopol, fostul bey de Samos Ion Ghica, având de înfruntat, adeseori intransigența lui Aali Pașa, reușește să obțină proiectul ce cuprindea cele 14 condiții în care Sublima Poartă se arăta gata să recunoască noua domnie: Principele se va angaja să respecte relațiile de vasalitate existente; denumirea oficială a țării rămâne, în continuare, aceea de *Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei*; Principele urma să primească investitura la Constantinopol; „demnitatea princiară va rămâne și mai departe sub regimul electiv”, deci nu se accepta ereditatea; armata nu putea depăși cifra stabilită prin Convenția de la Paris din 1858 (14 000 de oameni) decât cu acordul Puterii suzerane; Principatele, socotite parte integrantă a Imperiului otoman, își vor da concursul la apărarea drepturilor și intereselor generale ale Porții; angajamentul de a nu tolera atacuri în presă la adresa statelor vecine și de a nu servi drept „loc de adunare tulburătorilor”; nu puteau fi întreținute relații oficiale cu Puterile străine, iar convențiile încheiate de Poartă cu alte state erau obligatorii pentru Principate; un agent otoman va rezida permanent în România; tributul va spori în funcție de veniturile

1960, pp. 88-90.

⁸ *Memoriile Regelui Carol I al României. De un martor ocular*, ediție de Stelian Neagoe, vol. I, București, Editura Scripta, 1992, p. 75.

⁹ Doc. nr. 7.

țării; problema bunurilor mănăstirilor închinată urma să fie soluționată imediat; era menținută restricția privind dreptul de a conferi decorații și de a bate monedă proprie; toate acestea trebuiau să fie confirmate prin *firmanul de investitură*; în fine, încălcarea dispozițiilor de mai sus oferea Curții suzerane „toată libertatea de acțiune ca să ia orice măsură va crede de cuviință pentru salvarea drepturilor ei”¹⁰.

În momentul în care au luat cunoștință de proiectul Porții, atât Carol I cât și Consiliul de Miniștri, așa cum avea să constate consulul John Green, l-au respins în unanimitate, socotindu-l „inadmisibil” și „ofensator”, iar condițiile drept „oneroase”. Îndeosebi Constituția adoptată de Parlament și promulgată de Domnitor la 1/13 iulie 1866, unde nu era menționată nici suzeranitatea otomană și nici garanția colectivă europeană, a reprezentat – în optica diplomației de la Constantinopol – un motiv serios pentru impunerea acelor pretenții exagerate, ce încercau să eludeze veleitățile de independență ale românilor¹¹. Mai mult decât atât, Înalta Poartă nu era dispusă a conferi ereditatea domniei în cadrul familiei de Hohenzollern-Sigmaringen, aceasta constituind „germenele regalității”¹².

Complicațiile survenite prin izbucnirea revoltelor din Creta și pretențiile Serbiei în privința retragerii garnizoanelor turcești din fortărețele Belgrad, Șabaț, Semendria, Cladova au concurat la adoptarea unei atitudini mai conciliante de către diplomația otomană. La sugestia Franței, va avea loc la 7/19 și 8/20 octombrie 1866 un schimb de scrisori între Marele Vizir, Mehmed Rușdi Pașa, și Carol I, Poarta recunoscând ereditatea în descendență directă a Domnitorului, existența unei armate române permanente de 30 000 de oameni, dreptul de a bate o monedă specială pe care să figureze însemnul imperial otoman, caracterul obligatoriu pentru Principate al convențiilor

¹⁰ *Memoriile Regelui Carol I*, vol. I, pp. 87-89.

¹¹ Doc. nr. 9.

¹² *Memoriile Regelui Carol I*, vol. I, p. 95.

încheiate de Turcia cu statele europene, sporirea tributului anual „într-o proporție care va face obiectul unei învoielii ulterioare”. Totodată, erau supuse restricției dreptul Principatelor de a încheia tratate oficiale cu puterile străine și dreptul de a conferi ordine și decorații. Guvernul princiar trebuia să ofere asigurări că nu va îngădui nicidecum ca teritoriul român să servească drept „punct de adunare celor ce pregătesc tulburări”, Carol I urmând a sosi la Constantinopol pentru a primi firmanul de investitură¹³. Demn de reținut este faptul că scrisoarea de răspuns a Domnitorului nu a fost contrasemnată, probabil deliberat, de nici unul dintre miniștri, așa cum prevedea art. 92 din Constituție. Prin urmare, actul va fi considerat de oamenii politici români doar o chestiune de formă.

Odată cu finalizarea aranjamentului direct cu Poarta, reprezentanții diplomați ai Puterilor garante, cu excepția consulului rus Offenberg, se înfățișează – pentru prima dată în *ținută oficială* – Principelui României, felicitându-l pentru succesul obținut¹⁴. Prezența consulilor *in corpore* nu însemna altceva decât manifestarea intenției Curților garante de a-l recunoaște pe Carol I. Acest lucru se va petrece ulterior, nu însă în maniera dorită de unele Puteri garante, anume prin convocarea unei noi conferințe și aderarea colectivă.

O astfel de modalitate avea să fie respinsă categoric de diplomația țaristă, atitudine ce a potențat suspiciunea Curților europene vizavi de o posibilă modificare unilaterală a Tratatului de la 1856 de către Rusia, în condițiile agravării „chestiunii orientale”.

Cabinetul de la Petersburg – urmărind a sublinia și mai mult ineficiența Tratatului de la Paris din 1856, ce fusese „încălcat” succesiv de români – își exprima preferința de a adera *în mod direct*¹⁵. Astfel, ne putem explica și refuzul

¹³ *Ibidem*, pp. 125-127.

¹⁴ Doc. nr. 10.

¹⁵ Gh. Cliveti, *Recunoașterea internațională a lui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen ca Domnitor al României (Principatelor Unite)*, în volumul

reprezentantului rus de la București de a se alătura colegilor săi, pretextând lipsa de instrucțiuni din partea propriului Guvern.

Cu prilejul audienței acordate consulilor, Domnitorul avea să aprecieze „viul și simpaticul interes ce guvernele străine au avut neîntrerupt pentru România”. În același timp, își exprima speranța că va beneficia, în continuare, de sprijinul Puterilor garante pentru a da cât mai curând „o dezvoltare salutară și de progres tuturor intereselor acestei țări și a-i garanta viitorul său prin principiile de ordine și de stabilitate ce ne silim a inaugura”¹⁶.

Potrivit schimbului de scrisori între Marele Vizir și Domnitorul României, acesta din urmă se angaja a efectua imediat o călătorie la Constantinopol pentru a primi *firmanul de investitură* (octombrie 1866)¹⁷. Consulul englez la București consemnează succesul de care s-a bucurat Principele României la Constantinopol, concesiile suplimentare făcute de Poartă, precum și primirea entuziastă făcută de autorități și populația bucureșteană. În același raport, ținând cont de noua situație de la București, John Green solicita Foreign Office-ului recunoașterea sa oficială ca „agent și consul general britanic în Moldo-Valahia”¹⁸.

Curțile garante nu vor mai reuși să sancționeze în mod *colectiv*, printr-un act politico-diplomatic, recunoașterea lui Carol I și aceasta întrucât diplomația țaristă se hotărâse să acționeze *unilateral*, consulul rus Offenberg prezentându-se în audiență *oficială* Domnitorului abia după revenirea sa de la Constantinopol. Poziția adoptată de Cabinetul de la Petersburg va determina celelalte Puteri garante să adere la aranjamentul

Istoria ca lectură a lumii, Iași, 1994, p. 246.

¹⁶ Doc. nr. 10.

¹⁷ Vezi pe larg la Sorin Liviu Damean, *Vizita Principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen la Constantinopol (octombrie 1866)*, în *Istorie și societate*, vol. III, coordonatori Gh. Buzatu, Stela Cheptea, Marusia Cîrstea, București, Editura Mica Valahie, 2006, pp. 119-128.

¹⁸ Doc. nr. 11.

româno-otoman prin remiterea, la 8/20 ianuarie 1867, de note identice Înaltei Porți¹⁹.

Extrem de interesante sunt rapoartele consulului englez privind demersurile sistematice ale diplomației de la București și ale Domnitorului Carol I de dobândire a independenței.

Încă de la începutul domniei, Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen se va prevala de numele și prestigiul Casei sale, dar în egală măsură și de relațiile de rudenie cu monarhii europeni, implicându-se direct în coordonarea politicii externe românești, colaborând îndeaproape cu cei care aveau să îndeplinească funcția de ministru al Afacerilor Străine. Pe de altă parte, semnificativ este faptul că agenții diplomatici români acreditați în capitalele europene purtau o corespondență specială, separată, cu Domnitorul.

Un eventual sprijin din partea Angliei în privința revendicărilor românești nu putea sosi atâta timp cât această putere respecta politica sa tradițională de menținere a echilibrului european și, implicit, a integrității Imperiului otoman. Devine explicabil faptul de ce Cabinetul de la St. James ținea să descurajeze aspirațiile spre independență ale românilor. De altfel, în cursul unei lungi întrevederi cu Domnitorul României, consulul englez își manifesta temerea față de o posibilă alianță între Prusia și Rusia, alianță din care ar face parte și România și care ar fi putut afecta nefavorabil poziția lui Carol I. De fapt, dorința acestuia din urmă era aceea ca Prusia să acționeze de comun acord în afacerile Orientului cu Anglia și Franța²⁰.

Acuitatea divergențelor dintre cele șase Curți garante nu mai reprezenta un mister pentru nimeni, ceea ce se va răsfrânge și asupra conduitei factorilor de răspundere de la București în privința modalităților de acțiune pentru emanciparea de sub suzeranitatea otomană. Întâlnirea de la Salzburg (august 1867) între Napoleon al III-lea și Franz-Iosef, coroborată cu vizita

¹⁹ Doc. nr. 15, 19.

²⁰ Doc. nr. 12, 19.

acestui din urmă la Paris, au contribuit din plin la răspândirea zvonurilor potrivit cărora, în eventualitatea unor modificări teritoriale, Franța ar sprijini anexarea Principatelor de către Austria²¹, ceea ce va determina o reorientare a cercurilor conducătoare de la București spre Rusia și Prusia.

Pe de altă parte, atitudinea îngăduitoare a României față de trecerea grupurilor organizate și înarmate de bulgari la sud de Dunăre a determinat manifestarea unor vii proteste nu numai la Paris și Viena, ci și la Londra, rapoartele lui Green fiind o mărturie în acest sens²².

Cum era și firesc, numeroase rapoarte ale consulului englez la București privesc situația politică din România, dificultățile guvernării și eforturile Domnitorului în direcția asigurării unei stabilități absolut necesare pentru bunul mers al țării.

Caracteristica dominantă a primilor ani de domnie a lui Carol I a reprezentat-o instabilitatea guvernamentală și parlamentară. Exercitându-și rolul de *arbitru* în disputele dintre grupările politice pentru accesul la conducere, Șeful statului avea să colaboreze, inițial, cu liberalii radicali, cu atât mai mult cu cât aceștia se pronunțau în favoarea unei activități energice pe plan intern și extern. În urma presiunilor exercitate de cercurile diplomatice europene, Monarhul renunță la formula Guvernului pur radical, orientându-se spre elemente de nuanță moderată sau spre soluția unui Cabinet de coaliție, fără a obține rezultate notabile.

Colaborarea Domnitorului cu liberalii radicali și încrederea acordată îndeosebi lui Ion C. Brătianu, măsurile adoptate de acesta din urmă împotriva evreilor au contribuit la răspândirea unor aspre critici atât în interior, cât și în afara granițelor țării²³. Intențiile Guvernului de nuanță radicală de a organiza armata după modelul prusian și de a o înzestra cu

²¹ Doc. nr. 23.

²² Doc. nr. 29.

²³ Doc. nr. 18, 21, 24.

armament și muniții importate din țara de origine a Principelui Carol²⁴, suspiciunea cercurilor politice europene în legătură cu existența unui plan de „cucerire a Transilvaniei”²⁵ și legăturile cu republicanii francezi²⁶, zvonurile despre o posibilă suspendare a Constituției și instituirea unei dictaturi²⁷ sunt realități ori numai simple supoziții care se regăsesc pe larg în rapoartele lui John Green.

Nevoit, ca urmare a numeroaselor presiuni externe, să renunțe la colaborarea cu radicalii, la sfârșitul anului 1868, Carol I se orientează spre formula Guvernului de coaliție, un guvern alcătuit din elemente liberale și conservatoare moderate. Este vorba de Cabinetul Dimitrie Ghica-Mihail Kogălniceanu, a cărui poziție, așa cum avea să o confirme evoluția ulterioară a evenimentelor, era subminată nu atât de vigoarea patimilor politice dezlănțuite în Parlament sau în presa opoziționistă, cât mai ales de atitudinea ireconciliabilă a guvernanților. Tresăririle de orgoliu ale celor două marcante personalități politice, M. Kogălniceanu și Dimitrie Ghica, președintele Consiliului de Miniștri, apoi între primul și Vasile Boerescu, au provocat mari dificultăți premierului, care, în pofida spiritului său conciliant, nu a reușit să armonizeze interesele divergente²⁸. Atent observator al vieții politice românești, consulul englez la București sesiza, la rândul său, permanentizarea conflictelor dintre miniștri, situația financiară dezastruoasă, nemulțumirea generală a cadrelor ofițerești, acțiunile opoziționiste ale grupării radicale și lipsa de simpatie față de persoana lui Carol I, cel care – cu obstinație – refuza să consimtă la retragerea Guvernului²⁹.

Colaborarea lui Carol I cu gruparea lui M. Kogălniceanu și cea a conservatorilor moderați din jurul lui

²⁴ Doc. nr. 27.

²⁵ Doc. nr. 28, 30.

²⁶ Doc. nr. 26, 30.

²⁷ Doc. nr. 35.

²⁸ Doc. nr. 37, 38.

²⁹ Doc. nr. 51.